

het crematorium te velsen

• M. A. VAN DER MEULEN-FABER

De gemeente Velsen is zeer uitgestrekt. De grens loopt vanaf Santpoort tot IJmuiden en zelfs ligt er nog een gedeelte over de Velservoort. Tot deze gemeente behoort ook Westerveld, welbekend door haar Crematorium. Westerveld bezit een prachtig terrein. Op dit heuvelachtige terrein is de begraafplaats Driehuis. Een gedeelte ervan is verkocht aan de Vereniging tot invoering van lijkverbranding in Nederland.

Aan de bouw van dit Crematorium is heel wat voorafgegaan. Het initiatief werd genomen in 1874. De eerste vergadering, bestaande uit 61 personen, had plaats op 28 Dec. 1874 in het gebouw van Kunsten en Wetenschappen te 's-Gravenhage.

Als voorlopig bestuur fungeerde het Comité, bestaande uit de heren: Dr. M. F. A. G. Campbell, Dr. L. J. Egeling, Dr. M. P. Lindo, Dr. J. Rutgers, W. C. A. Staring en Dr. J. E. de Vrij, waarbij nog gekozen werd Prof. A. C. Oudemans.

501 personen betuigden hun instemming en de 2e vergadering werd gehouden op 2 Juli 1875 in gebouw Diligentia te 's-Gravenhage.

Allereerst werd een hoofdbestuur gekozen van 18 personen. Tot dagelijks bestuur werden benoemd de heren Dr. de Vrij, voorzitter, Dr. Rutgers, secretaris en Dr. Campbell, penningmeester.

Het aantal leden bedroeg toen reeds 1315.

Besloten werd de 1e Algemene Vergadering te houden in 1876 te Rotterdam. De statuten werden goedgekeurd bij Kon. besluit van 1 Sept. 1875.

In Rotterdam werden toen maatregelen getroffen voor het oprichten der eerste afdeling.

12 Aug. 1876 werd het reglement der afdeling goedgekeurd en een bestuur gevormd bestaande uit de heren: A. C. Kramer, Dr. Hoogerwerff, J. F. Snelleman, Dr. F. J. Dupont, A. G. van Hamel, G. Hintzen

en Dr. F. D. A. C. Moll. De plannen tot het bouwen van een lijkoven dateren vanaf 1879.

Aan verschillende provincies werd gevraagd of er gelegenheid bestond op het terrein van een begraafplaats een lijkoven te bouwen.

De antwoorden waren allen ongunstig. Geconcludeerd werd, dat de Veren. moest wachten met de bouw van een lijkoven, tot zij in staat zou zijn zelf een terrein te kopen.

De Veren. ontving nu van verschillende zijden veel tegenwerking en tegenslag.

In 1893 bleek de kas slechts f 18.000 te bezitten, bijeengezameld door vrijwillige bijdragen van f 100 en f 50. Deze bijdragen waren wél renteloos, maar met kans op uitloting en 25% winst.

Eindelijk in 1904 nam de Alg. verg. voor de 2e maal het besluit tot het bouwen van een Crematorium. Een warm voorstander van de crematie, de heer K. V. H. Odem, schonk de Veren. een som van f 50.000.—, onder last van vruchtgebruik.

Door deze daad is hij feitelijk de man geweest die de bouw van een Crematorium mogelijk gemaakt heeft.

Nadat in 1905 een lening van f 70.000.— was gesloten, bood in 1906 de Vennootschap Westerveld op haar begraafplaats Driehuis, gemeente Velsen, terrein aan voor de bouw van een Crematorium.

Op 28 Sept. 1907 werd besloten tot de bouw over te gaan. Het nodige geld bleek echter nog niet aanwezig te zijn, zodat het reeds 12 Juni 1912 was, voordat het werk kon worden aanbesteed. Op 27 Sept. 1913 werd het eerste Crematorium in Nederland ingewijd.

Aan Mevrouw v. d. Hucht—v. Kerkhoven werd het ere-lidmaatschap aangeboden, doordat zij een aanzienlijke geldelijke toezegging deed, en aan Ir. J. A.

G. v. d. Steur, om zijn vele en belangeloze diensten. Het Crematorium stond er. Nu moesten echter nog proeven genomen worden met de oven.

In 1914, op de 1e April, werd het oudste lid der Veren., Dr. C. J. Vaillant uit Schiedam, te Westerveld gecremeerd.

Door de autoriteiten werd een strikt neutrale houding aangenomen. Er werd van het gebeurde op last van hoger hand, proces verbaal opgemaakt. Een vervolging werd ingesteld. In een jaar tijd doorliep de vervolging alle stadiën der Nederlandse rechtspraak. Tenslotte werd de uitspraak van den Kantonrechter te Haarlem door de Hoge Raad der Nederlanden bevestigd, dat de crematie niet strafbaar was.

De oven, die gedurende het proces niet gebruikt was, werd na deze uitspraak in Maart 1915 opnieuw en in geregeld gebruik genomen.

We gaan nu een kijkje nemen op Westerveld. Er is juist een crematie en we volgen de stoet, die zich aan het begin van de begraafplaats in de ontvangkamer heeft opgesteld.

Voorop gaan de dragers met de kist, geheel bedekt met bloemen.

Aan beide zijden de graven. Links ligt een heuvelrij waartegen de doden rusten. We zien praalgraven en ook eenvoudige platte stenen.

We verlaten het kerkhof en betreden een verharde weg, die naar het Crematorium leidt. De weg gaat geleidelijk omhoog en we naderen reeds het gebouw.

De stoet blijft staan en onder zacht orgelspel wordt de kist de hoge stenen trap, die naar de hal voert, opgedragen. Zijn de dragers boven gekomen, dan volgt langzaam de stoet.

De kist wordt op een hoger staande katafalk geplaatst. Aan familie en belangstellenden worden plaatsen gewezen. Het orgel zwijgt.

Er worden toespraken gehouden. Daarna zet het orgel weer in en onder de zachte tonen van Händel's „Largo“ zakt de kist met zijn bloemenschat langzaam naar beneden.

Als het orgel voor de derde maal speelt, verlaat de stoet de hal. De plechtigheid is afgelopen.

Laten we nu de prachtige hal eens wat beter bekijken. In de voorhal vinden we twee marmeren gedenkplaten, waarin met gouden letters de namen gebeiteld zijn van personen, die mede hun krachten en gaven gegeven hebben, om te komen tot de bouw van een Crematorium.

De voorhal is door zwart velours gordijnen, versierd met zilverfranje, van de hal gescheiden. De hal zelf is koepelvormig. De vloer bestaat uit crème en zwarte tegels, in het midden bedekt met een loper van grijs en zwart velours.

De banken zijn van grijs hout met zwarte zijanten en grijs fluwelen kussens.

Naast de katafalk bevinden zich grote marmeren bakken met hangplanten.

De muren zijn eveneens van marmer.

189 Het orgel is opgesteld boven de ingang der hal.

We dalen nu een trap af en komen in de invoerkamer, waar zich de beide ovens bevinden.

We zien de lift waarmee de kist beneden komt. Een wagen, die op rails loopt, staat klaar om de kist bij de oven te brengen.

De bovenkist met verschuifbare bodem wordt weggenomen en de eenvoudige binnenkist in de gloeiende oven geschoven, die niet meer brandt, maar van te voren gestookt is.

Deze ovens zijn thans veel beter van constructie dan vroeger. De eerste oven op Westerveld werd met olie gestookt, terwijl later gas werd gebruikt. De kist wordt, in verband met misdrijven, altijd door twee doktoren verzegeld, nadat eerst lijkshouwing heeft plaats gehad.

De verassing geschiedt dus door de hete lucht en duurt ongeveer 1½ uur. Bij elke kist gaat een vuurvast steentje mee, waarop het nummer van de crematie.

De as valt door de staven, waarop de kist geplaatst is, in een trechtervormige ruimte en kan van daaruit gemakkelijk worden verwijderd.

Ze wordt nu op marmeren tafels gestort en uitgezocht. Het gewicht varieert tussen 2 à 3 kilo.

Daarna wordt de as met het steentje in een bus gedaan. De bus wordt verzegeld en ook hierop komt het nummer. Vergissing is uitgesloten.

De familie kan nu zelf de as opvragen. De as mag thuis bewaard worden. Ze mag ook worden uitgestrooid, begraven of in het Columbarium worden bijgezet.

Door een zijdeur komen we in het Columbarium, dat in 1914 in gebruik genomen is.

Columbarium I

OUDE KENNIS

Sjarel Lammens is al zijn leven een treffelijk manneke gewiest, 't is te zeggen, in den tijd toch dat hij secretaris van Bolleghem was. Nu rentiert hij, in een soorte van villa langst den steenweg, en des daags filosofeert hij de zotste dingen bij malkander.

Dees avond staat hij in zijn deuregat, bijkans kolleirig, omdat hij peinst, dat het in de wereld „nie'-goed-gesteld" is. Hij zucht bij zijn eigen: — „Overdag, as 't licht is, schijnt de zonne, en 's nachts, in den donkeren, alleenig maar de mane" Ziet-ge, op zulke dingen peinst dat rentierende secretariske.

Maar de burgemeester komt langst, paalrechte 'lijk een soldaat. Hij zegt: — Genávend, meniere Lammens, 'k zèn weere 'nen keer naar de markt van Brugge gewiest, en ge moet de complementen hèn van Sissen Spoelvat

— Sissen Spoelvat, Sissen Spoelvat, die kenne-'kik nie'

— Tóch, Sissen Spoelvat, van Gent, en hij héé gezeit: mijn groetens aan Sjarel Lammens

— Kan-nie' burgemeester, 't is nie' meugelik 'k verstaan mij d'r niet aan

— Allá, houdt de burgemeester aan, ge moet hem kennen, Sissen Spoelvat, van Gent, en ge hebt met hem in Brugge ter schole ge-gaan, zestig jaar geleên. Peinst er een keer op.

— Gelijk gezeit, burgemeester, 'k verstaan d'r mij niet aan, maar, kunt ge me zeggen, hoe dat diene' Sissen Spoelvat d'r uit ziet?

— Een kleen, dik manneke, mè 'nen bril, en mè 'nen sikkebaard van comme-ça. Kent g' em nú? . . . En Sjarel Lammens schiet bijkans in een kolleire, simpel en alleenig omdat hij zich dat manneke uit Gent niet herinneren kan. Dan zegt hij, bedachtzaam, lijze 'lijk een kind:

— Neeë burgemeester, neeë, mè 'ne kleen dik manneke mè 'nen brille en 'nen sikkebaard zijn e-kik nóóit ofte nóóit ter schole ge-gaan

EMILE BUYSSE.

(Vlaams).

Langs de wanden zijn nissen aangebracht, waarin de urnen staan. We zien verschillende manieren van bijzetting. Luxe marmeren urnen, waarin 1—4 bussen geplaatst kunnen worden. Grote marmeren wandplaten met een ruimte er achter voor tien bussen en kleine marmeren plaatjes met ruimte voor drie. Het is hetzelfde idee als bij ons de familiegraven.

Ook is er een gemeenschappelijke kelder of nis, waar de bussen kunnen verblijven. Verscheidene jaren vinden ze daar een plaats. Als ze, na verloop van bepaalde tijd, door de familie niet zijn opgevraagd, worden ze gezamenlijk begraven.

Van het oude Columbarium begeben we ons naar het nieuwe, dat in 1926 in gebruik genomen is.

Dit prachtige gebouw is ontworpen door architect Dudok. Het is geheel in Grieks-Romeinse stijl gebouwd, met impluvium en bijgebouwen. Langs alle zijden kleine nissen met plateel urnen, waarin de as bewaard wordt. De as kan ook bewaard worden achter koperen platen. Het geheel is streng in stijl gehouden.

De hoge toren is opgetrokken uit een steensoort die eeuwen kan trotseren en dus beeld vormt van onvergankelijkheid. De kleuren zwart en wit spreken van leven en dood.

Boven op de toren is een urn geplaatst, hangende tussen stoelpoten, beeld van vergankelijkheid.

Voor de open hof staat een bronzen beeld, voorstellende een peinzende vrouw, starende in de verte. Op een verhoging bevindt zich een bronzen mannenbeeld, het hoofd achterover gebogen en opgeheven handen, beeld van overgave.

Op de trap voor het impluvium ligt in tegels de Griekse vlag.

Vanaf die trap heeft men een buitengewoon mooi uitzicht op een prachtig stukje Kennemerland.

Ook dit Columbarium is beneden reeds bijna geheel vol. Dit schijnt vreemd, maar als we horen dat er in 1935 gemiddeld 14 à 15 crematies per week waren, is het wel te begrijpen.

We gaan langs de bovengalerij, waar nog weinig urnen geplaatst zijn en komen via een trap weer buiten.

We bezoeken nog de urnentuin, die vanaf 1933 pas in gebruik is. Hier wordt de oude traditie gevolgd: het begraven van de as. We zien platte stenen, kelders en ook gewone urnen kunnen er geplaatst worden. Deze urnentuin bleek spoedig te klein en zo werd er in 1936 reeds een stuk bij aangelegd.

We zijn nu aan het einde van onze tocht gekomen.

Het geheel is prachtig, maar toch zo hopeloos arm. Als je een dienst meemaakt in de koepelvormige hal en je ziet de kist langzaam wegzakken onder orgelspel, ontroer je.

Het lijkt voor de ongelovige niet zo vreselijk als een donker, koud graf. Maar ze vergeten, dat beneden de mannen klaar staan om hun luguber werk te verrichten. De gelovige komt wel onder de indruk van het aangrijpend moment, maar voelt in zijn ziel opkomen heilig verzet tegen dit heidens gebruik.

Het is wel waar, dat in Leviticus 20 : 14 en 21 : 9 sprake is van verbranding, maar dit geschiedde als straf op een zware zonde.

Ook Achan, de dief, werd nadat hij gestenigd was, verbrand. Gods Woord kent en erkent bij wijze van uitzondering (als straf, of in tijd van nood) de verbranding.

In het Nieuwe Testament is geen spoor te vinden van lijkverbranding. 1 Korinthe 15 gaat er van uit, dat de Christenen in de heidense stad

Korinthe hun doden begroeven.

In de alleroudste tijden schijnt begraving gewoonte geweest te zijn, maar bij de Grieken en Romeinen is in de bloeitijd van hun volksbestaan verbranding algemeen in de mode gekomen.

Bekende personen: Brutus, Caesar, Augustus, Pompeius, Tiberius en Nero zijn verbrand.

Verbranden is een zuiver heidense gewoonte. De Egyptenaren vormen van ouds een uitzondering. De Boeddhisten houden in verband met hun leer van het opgaan in het Nirwana streng aan lijkverbranding vast, Christenen, Joden en Mohammedanen houden de begrafenis in ere. De begrafenis is zonder twijfel een zuiver Christelijke traditie. En al kunnen wij niet op enige rechtstreekse tekst wijzen waardoor de lijkverbranding verboden wordt, daarom geloven wij toch wel dat er normen aan de christelijke zede te ontleen zijn om de lijkverbranding als onchristelijk uit onze samenleving weg te houden.

Want ook de christelijke zede heeft haar normen, waaraan wij gaarne vasthouden.

En welk een troost biedt het de achterblijvende, wanneer hij het lichaam van een dierbare afgestorvene vergeleken ziet met het tarwegraan dat in de aarde valt en eerst dan vrucht kan voortbrengen. Op vele plaatsen in de Heilige Schrift wordt zonder meer uitgegaan van de onbetwiste gedachte, dat wij onze doden zullen begraven. Natuurlijk weten wij wel dat het in de oordeelsdag voor God geen verschil zal uitmaken. De zee zal even goed haar doden geven als de brandstapel en de arena en het graf, maar de christen houdt vast aan de christelijke zede van begraven, wijl Christus zelf het graf geheiligd heeft door Zijn dood en opstanding.

Het begraven staat niet los van het geloof aan de opstanding des vlezes. Deze opstanding is van de begrafenis niet afhankelijk, maar zij vindt daarin wel haar symbool.

De urne past bij den ongelovige, het graf bij de Christelijke levens- en wereldbeschouwing.

Impluvium van Columbarium II.

191

Een miljonair in Amerika heeft in 10 jaar tijds 850 auto's gehad. Dat is er één in \pm 5 dagen.

Een dokter in Los Angeles bezit een luchtballon, waarin plaats is voor 4 personen. Hij verhuurt deze ballon aan mensen, die een dag op 800 m. hoogte willen doorbrengen.

In Australië is onlangs een wedstrijd gehouden in het hardlopen onder water door duikers. Deze wedstrijd werd door een andere duiker voor de radio gereporteerd.

Engelse vliegers verklaren, dat na een vlucht van een half uur in een open vliegtuig op 3000 m. hoogte elke verkoudheid absoluut verdwenen is.

Uit Mias, in de Oeral, wordt gemeld, dat een groep gouddelvers van de Tyjelgin-goudmijn van de Trust Mias-Soloto, een buitengewoon rijke goudader heeft ontdekt. Vier delvingen in de tijd van 1½ week hebben reeds bijna 41 kilogram goud opgeleverd.

In de plaats van het „torpederen“ van opdrogende petroleumbronnen door het laten ontploffen van een dynamietpatroon, pompt men in de Ver. Staten thans zoutzuur in de bron. Het zich in verbinding met het omringend kalkgesteente ontwikkelende koolzuur, drijft de petroleum weer omhoog.

Een Italiaans archaeoloog heeft in Anatolië het bestaan vastgesteld van vier praehistorische zones, waarin hij goud en sieraden en bronzen gebruiksvoorwerpen aantrof uit de 6de eeuw vóór onze jaartelling, alsmede een relief, dat een godheid met een gewijde stier voorstelt, omringd door priesters.

Te Parijs bestaan thans nog officieel vier aapjeskoetsiers tegen 12.286 taxi's.

